

KS. WOJCIECH GUZEWICZ*

Kościoły i parafie diecezji elckiej (cz. 1)

Kościoły i parafie diecezji elckiej – to cykl artykułów (zaplanowano ok. 30), w których zostaną przedstawione (w sposób alfabetyczny i encyklopedyczny) wszystkie parafie i kościoły wchodzące w skład diecezji elckiej. Kręgosłupem każdego opisu uczyniono historię parafii (okoliczności powstania, jej organizacja i rozwój itp.).

Z parafią ściśle wiążą się dzieje świątyń – niektóre z nich liczą setki lat i są ważnymi zabytkami architektonicznymi, inne powstały po wojnie, jeszcze inne (kaplice) mieszczą się w obiektach prowizorycznych lub zaadaptowanych. Każdy parafialny budynek sakralny zasłużył sobie na szczegółowy opis z użyciem terminologii architektonicznej stosowanej przy planowaniu kościołów.

Ponadto poszczególne opracowania zawierają informacje o lokalnych cmentarzach oraz różnych pomnikach o charakterze religijnym i pozareligijnym, opisy plebanii (zaplecza socjalnego parafii), wykazy miejscowości lub ulic przynależnych do parafii, zestawienia dotychczasowych proboszczów, informacje o wikariuszach oraz innych duchownych działających w parafiach. Ponadto dowiadujemy się o ulokowanych tam zakonach (jeśli istnieją) oraz osobach powołanych, wywodzących się z omawianych wspólnot.

Bazą bibliograficzną opisów stały się zasadniczo źródła drukowane, prace magisterskie i doktorskie (najczęściej poświęcone parafiom i miejscom kultu) oraz opracowania (literatura przedmiotu) – wykaz bibliografii znajduje się pod każdym hasłem. W pierwszej części zaprezentowane zostaną parafie i kościoły Augustowa (Najświętszego Serca Jezusowego, Matki Bożej Częstochowskiej, św. Jana Chrzciciela, Świętej Rodziny oraz Miłosierdzia Bożego)¹.

---

* ks. Wojciech Guzewicz – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Filia w Elku
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6759-0856>; e-mail: wojciech.guzewicz@uwm.edu.pl

¹ W miejscowościach, w których znajduje się kilka parafii przyjęliśmy zasadę omawiania: od najstarszej lub dziekańskiej do najmłodszej.

Augustów (Najświętszego Serca Jezusowego)

Początki Augustowa sięgają czasów króla Zygmunta Augusta. Nie wiadomo jednak dokładnie, kiedy zapadła decyzja o założeniu tego miasta. Wiadomo jedynie, że otrzymało od swego fundatora herb, a w nim dwa splecione ze sobą inicjały „S.A.” (Sigismundus Augustus). Pierwotnie miasto nazywano od imienia fundatora Augusta, później zaś wprost Augustowem. Prawa miejskie Augustów otrzymał 17 maja 1557 r.

Pewne zahamowanie w rozwoju miasta nastąpiło w okresie wojen szwedzkich, w czasie epidemii i licznych pożarów w XVIII w. Duże znaczenie dla miasta i okolic miała budowa kanału łączącego Niemen z Wisłą i Bałtykiem. Na początku lat trzydziestych XIX stulecia miasto znów odzyskało swoją świetność i było na dwunastym miejscu w Królestwie Polskim pod względem wielkości. Niestety, likwidacja autonomii Królestwa po upadku powstania listopadowego oraz utrata znaczenia Kanału Augustowskiego doprowadziły w drugiej połowie XIX w. do zastoju w rozwoju miasta. Jego ranga wzrosła ponownie w okresie międzywojennym. Augustów stał się wtedy miastem wypoczynkowym, nazwanym „letnią stolicą Polski”. Splendoru przysparzał miastu stacjonujący tu sławny 1 Pułk Ułanów Krechowickich. Podczas II wojny światowej miasto zostało dotkliwie zniszczone (w 70%). Ludność wiele wycierpiała ze strony okupanta niemieckiego i sowieckiego. Najboleśniejże były wywózki na Sybir. Jednocześnie augustowianie dali świadectwo patriotyzmu, walcząc prawie na wszystkich frontach. Augustowski obwód Armii Krajowej był jednym z najsilniejszych obwodów w białostockim okręgu Armii Krajowej. Po zakończeniu wojny Sowieci przy pomocy miejscowego Urzędu Bezpieczeństwa przeprowadziły oblęgę, w wyniku której zginęło kilkudziesięciu mieszkańców miasta i kilkaset osób z terenu powiatu augustowskiego.

Pierwszą parafię rzymskokatolicką w Augustowie utworzono w 1549 r. Inicjatorem jej był król Zygmunt August. On też ją uposażył i był fundatorem kościoła parafialnego. W niespełna sto lat później, podczas najazdu tatarskiego, kościół ten został doszczętnie zniszczony, a na jego miejscu wybudowano nowy. W drugiej połowie XVIII w. w Augustowie miał miejsce pożar, który strawił większą część miasta oraz wspomniany wyżej kościół. Dzięki staraniom parafian i proboszcza parafii Łukasza Franciszka Matusiewicza wzniesiono w 1788 r. nową świątynię. Przy niej wybudowano drewnianą dwukondygnacyjną dzwonicę. W pierwszej połowie XIX w. obok tej świątyni położono kamień węgielny pod nowy neoklasycystyczny kościół. Gdy został on wybudowany w 1845 r., dotychczasowy został rozebrany i oddany do parafii w Jamnach. Nowy Dom Boży konsekrowano w 1847 r. Z biegiem czasu i ten kościół był za mały na potrzeby parafii, zatem go rozebrano (1905 r.), a w jego miejsce w 1906 r. rozpoczęto budowę nowego, neoromańskiego, z cegły palonej, według projektu Adama Piotrowskiego. Wzniesiony kościół miał wymiary: długość 50 m, szerokość 20 m, wysokość (do sklepienia) 15 m. Budowę jego ukończono w 1911 r. Ołtarze do nowej świątyni zaprojektowali inżynierowie

Węgrzycki i Kraszewski z Warszawy. 18 czerwca 1932 r. bp Stanisław Łukomski konsekrował świątynię, nadając jej wezwanie Najświętszego Serca Pana Jezusa. Podczas II wojny światowej świątynia uległa poważnemu zniszczeniu. Odbudowę jej prowadzono aż do roku 1988 (wybudowano wieże). Parafia jest siedzibą dekanatu pw. św. Bartłomieja w Augustowie.

Świątynia zbudowana jest na planie krzyża łacińskiego. Nawa prostokątna trójprzęsłowa, prezbiterium znacznie węższe (na planie prostokąta z wyodrębnioną wieloboczną absydą). Przy prezbiterium od południowego wschodu znajduje się zakrystia, natomiast od strony południowo-zachodniej dostawiono kaplicę. Na osi nawy głównej, od strony północnej, znajduje się kruchta podzielona na trzy części i umieszczona pod chórem (w dolnej kondygnacji wież znajduje się wejście na chór oraz urządzenie do nagrzewania nawiewowego). Do bryły kościoła od strony północno-wschodniej i północno-zachodniej dostawione są wieże o wysokości 50 m. Na wieżach znajdują się 4 dzwony – najcięższy z nich ma wagę ok. 250 kg. Dach budynku został wykonany z blachy miedzianej, prezbiterium przykryto dachem dwuspadowym z kalenicą równoległą, natomiast nad ołtarzami bocznymi kalenicą prostopadłą do kalenicy nawy; zakrystia i kaplica przykryte dachami dwuspadowymi. Kubatura kościoła to ok. 29 990 m³, a powierzchnia użytkowa – 1010 m². Kościół może pomieścić jednorazowo ok. 1000 osób.

Kościół pw. Najświętszego Serca Jezusa ma wewnątrz o układzie trójnawowym, rozdzielone przy pomocy masywnych filarów o podstawie kwadratu, ze ścietymi schodkowo narożnikami i pilastrowymi kapitelami. Prezbiterium jest znacznie węższe, prostokątne z wyodrębnioną wieloboczną absydą. Ołtarz główny, dwukondygnacyjny, wkomponowany jest w absydę kościoła. W przeźroczu znajduje się obraz Najświętszego Serca Jezusa o wymiarach 3 m x 1,5 m, autorstwa artysty malarza – Krzywińskiego z Augustowa, z ok. 1925 r., za nim znajduje się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, który odsłaniany jest w miesiące i święta maryjne. Naprzeciw ołtarza głównego (nad kruchtą), znajduje się chór muzyczny, a w nim 49-głosowe organy piszczałkowe, pochodzące z II poł. XX w., zbudowane przez firmę Kamińskich z Warszawy. W transepcie kościoła znajduje się ogółem 6 ołtarzy: św. Piotra i Pawła i analogicznie wykonany (jeśli chodzi o formę i technikę) ołtarz św. Antoniego, św. Rodziny (i analogiczny do niego ołtarz św. Izydora), ołtarz Matki Bożej Miłosierdzia (i analogiczny do niego ołtarz Jezusa Miłosiernego). Na pierwszym filarze po lewej (licząc od prezbiterium) pobudowano ambonę, którą używano do czasów Soboru Watykańskiego II. Naprzeciw ambony na filarze znajduje się rzeźba Chrystusa Zmarłego na Krzyżu. Pod krzyżem ustawiono chrzcielnicę bez specjalnych cech stylowych. Stacje Męki Pańskiej wykonano z drewna dębowego (bejcowanego), metodą snycerską, otoczono drewnianą ramą i zwieńczoną krzyżem.

Na terenie przykościelnym znajduje się m.in. figura Pana Jezusa Chrystusa Króla, wykonana w brązie i ustawiona na granitowym cokole, autorstwa prof. Dźwigaja (2001), krzyże misyjne, pomnik upamiętniający zbrodnię katyńską

oraz budynek spełniający rolę miejsca spotkań dla różnych grup działających przy parafii.

Na jubileusz 450-lecia istnienia parafii wzniesiono okazały wielofunkcyjny dom parafialny im. Jana Pawła II o pow. 2500 m². Aktem notarialnym z dn. 20 października 2005 r. parafia przekazała go diecezji ełckiej na Dom Księża Emerytów. Mieszka tam od kilku do kilkunastu księży emerytów.

Na terenie parafii mają swoje domy zakonne Siostry Loretanki, Siostry Służki NMP Niepokalanej oraz Siostry Franciszki Rodziny Maryi. Pierwsze z nich przybyły do Augustowa w 1994 r. Swoją dom mają przy ul. Nowomiejskiej 22. Zajmują się działalnością wydawniczo-drukarską, pracą w parafii (prowadzą kancelarię) oraz katechizacją w szkołach. Siostry Służki NMP Niepokalanej do Augustowa przybyły na zaproszenie ks. Antoniego Kochańskiego 1 września 1976 r. Początkowo zamieszkały w domu parafialnym przy ul. Skorupki i rozpoczęły katechizację oraz pracę w kuchni i kościele MB Częstochowskiej. Wiosną 1977 r. siostry zakupiły dwa mieszkania na os. Śródmieście 27 m. 3 i 4; tam otworzyły Dom Zakonny pw. MB Częstochowskiej. Najdłużej na terenie parafii przebywają siostry Franciszki Rodziny Maryi. Przybyły one do Augustowa w 1923 r. i osiadły w domu przy ul. 3 Maja. Prowadziły one sierociniec oraz przytułek dla starców. W latach pięćdziesiątych ubiegłego stulecia władze państwowe zlikwidowały dom prowadzony przez siostry. W 1952 r. ostatnie wychowanki z sierocińca przeniesiono do Studzicznej. W tym samym czasie siostry otworzyły Zakład dla Dzieci Upośledzonych. Oprócz prowadzenia Zakładu siostry zajmowały się katechizacją, opiekowały się chorymi w mieście, wspomagały rodziny ubogie, prowadziły kartoteki parafialne, scholę, pomagały w organizowaniu uroczystościach kościelnych. Siostry te miały jeszcze jeden dom przy ul. Rajgrodzkiej, ale władze zakonne zlikwidowały go w 1970 r.

Do parafii należy jedyny w Augustowie cmentarz grzebalny. Położony jest ok. 1 km na północ od kościoła. Powierzchnia cmentarza liczy obecnie prawie 9 ha. Na cmentarzu znajduje się niewielka XIX-wieczna kaplica pogrzebowa ufundowana przez rodzinę Truszkowskich w 1820 r. Na cmentarzu znajduje się m.in. 5 zabytkowych grobowców, wpisanych do rejestru zabytków. Księga Cmentarna została założona w 2012 r.

Proboszcz zamieszkuje w nowo pobudowanym domu przy ulicy ks. Skorupki. Budynek o powierzchni użytkowej 200 m², dwukondygnacyjny. Kancelaria parafialna znajduje się w „czerwonym budynku” (ul. ks. Skorupki 7). W budynku tym mieszkają także księża wikariusze. Całkowita powierzchnia budynku to 280 m².

W 1925 r. liczbę wiernych podawano na ok. 9400 osób, w 1975 r. – 25000, w 1997 r. – ok. 11000, a w 2017 r. – ponad 9000 wiernych. Teren parafii tworzą dziś następujące ulice: 29 listopada (3, 2/5, 5/4), Chwalczewskiego, Hożą, Kielińskiego, Kopernika (2, 2a, 2b, 2c, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 10b, 11, 12a, 12b, 13), Kościelną, Kościuszki (4, 5, 6/2, 6/3, 7, 8a, 8, 9a, 12, 14), Ks. Skorupki, Kwa-

śną (nr. nieparzyste), Legionów, Licealną, Łabędzia, Łazienną (3, 5, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28), Mickiewicza (2a, 3, 4, 4a, 5, 6, 7, 7a, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 13a, 14, 15), Młodości (1, 1a, 2, 2a, 3, 4, 4a, 4b, 4c, 5a, 5b, 5, 7, 8a, 9, 9a, 11, 11a, 13), Mostową, Nadrzeczną (do nr. 48a i 51), Norwida (nr. nieparzyste), Nowomiejską (1, 2, 4, 7, 8, 8a, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19/2, 20, 21, 22, 23, 24, 24a, 27, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 36, 42, 44), Osiedlową (1, 1a, 2), Polną, Raginisa, Rajgrodzką (2, 3a, 3, 5, 6a,, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 12a, 13a, 14a, 14, 15a, 15, 16), Ramotowskiego, Rybacką, Rynek Króla Zygmunta, Sienkiewicza, Szkolną, Śródmieście (nr. 1-28), 3 Maja, Wierzbną, Wilczą (2/P4, 2/P6, 2/5, 2/6, 2/7, 2/9, 2/11, 2/12, 5, 6, 10, 17, 20, 21, 22a, 22b, 22d), Wojska Polskiego (oprócz nr. 53), Wybickiego, Zyguntowską (2, 2a, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 11a, 12, 12a, 14, 15, 16, 18/3), Żabią i Żytnią.

W ostatnim stuleciu proboszczami parafii byli: ks. Wincenty Nowicki (1899-1924), ks. Wojciech Chojnowski (1925-1947), ks. Eugeniusz Grodzki (1947-1960), ks. Józef Wądołowski (1960-1971), ks. Stanisław Chełchowski (1971-1986), ks. Czesław Domel (1986-2003). Po śmierci ks. Cz. Domela przez kilka miesięcy administratorem parafii był ks. Waldemar Sawicki. W 2004 r. rządcą parafii został ks. Jan Wróblewski, a od 2015 r. – ks. Wojciech Jabłoński. Oprócz proboszcza w parafii pracuje kilku wikariuszy oraz rezydentów. Z parafii pochodzą m.in.: ks. Stanisław Koronkiewicz SDB, ks. Antoni Milanowski, ks. Franciszek Miklaszewski, ks. Józef Stankiewicz, ks. Józef Kruczyński, ks. Marian Borkowski, ks. Stanisław Uradziński, ks. Hieronim Mojżuk, ks. Marek Waluś, ks. Jacek Czartoszewski, ks. Krzysztof Malinowski, ks. Andrzej Osowski, ks. Tadeusz Romanowski, ks. Wojciech Stefaniak, ks. Stanisław Artur Sutula, ks. Marek Stanisław Gudan, ks. Szymon Klimaszewski, ks. Romuald Ciechowicz, ks. Zbigniew Gniedziejko, ks. dr Paweł Makarewicz, ks. Michał Lewoń, ks. Wojciech Szypulewski, ks. Janusz Haraburda, ks. Adam Wyszynski OP, ks. Adam Kolenkiewicz, ks. Arkadiusz Dardziński, ks. Eryk Szamatowicz, ks. Michał Puczyłowski, ks. Rafał Hrynko, s. Grażyna Sikora RM, s. Irena Poważa RM, s. Małgorzata Koniecko (CSSBVMI), s. Bogumiła Koniecko (CSSBVMI), s. Małgorzata Czarnecka (CSSBVMI), s. Helena Łabieniec (CSSBVMI) oraz s. Katarzyna Szypulewska CSL.

W. Bohdan, *Augustów i okolice*, Olsztyn 1963; J. Wiśniewski, *Dzieje osadnictwa w powiecie augustowskim od XV w do końca XVIII wieku*, w: *Studia i materiały do dziejów Pojezierza Augustowskiego*, red. J. Antoniewicz, Białystok 1967, s. 13-294; W. Jemielity, *Dekanat unicki augustowski w XIX i początkach XX wieku*, w: *Materiały do dziejów społeczno-religijnych w Polsce*, Lublin 1974, s. 157-212; W. Jemielity, *Parafie Augustowa i okolice*, Łomża 1989, J. Maroszek, *Zaginione miasto Zyguntowo*, w: *Miasto – region – społeczeństwo. Studia ofiarowane prof. A. Wyrobiszowi w sześćdziesiątą rocznicę Jego urodzin*, Białystok 1992, s. 51-67; W. Batura, A. Makowski, J. Szlaszyński, *Dzieje Augustowa od założenia miasta do 1945*, Suwałki 1997; *Rękopiśmienne opisy parafii litewskich z 1784 roku: dekanat knyszynski i dekanat augustowski*, oprac. W. Wernerowa, Warszawa 1998; G. Stasiak, *Dzieje duszpasterstwa*

parafii Augustów w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej w latach 1818-1925, Warszawa 1999 [mps BUKSWW]; *Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie*, red. J.W. Czartoszewski, J.M. Dołęga, „Episteme” 2(1999); B. Galecka, *Działalność duszpasterstwa w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Augustowie w latach 1925-1995*, Warszawa 2000 [mps BUSKWW]; *W służbie Bogu i ludziom. Ks. Czesław Jakub Domel (1932-2004)*, red. W. Guzewicz, „Episteme” 41(2005); *Architektura sakralna. Powiat augustowski, sejneński, suwalski*, oprc. J. Kotyńska-Stetkiewicz, G. Ryżewski, Białystok 2005; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, red. A. Skowroński i in., Elk 2012, s. 174-177; W. Guzewicz, *Nasza historia. Studium administracyjno-historyczne parafii i kościołów dekanatu pw. św. Bartłomieja w Augustowie*, Elk 2016; s. 19-40; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 94-95.

Augustów (Matki Bożej Częstochowskiej)

Początek kościoła sięga drugiej połowy XIX w., kiedy to rząd carski nakazał wybudować na terenie koszar wojska rosyjskiego cerkiew w stylu bizantyjskim. W 1918 r. świątynia została przekazana parafii pw. Najświętszego Serca Jezusa w Augustowie, a następnie I Pułkowi Ułanów Krechowieckich im. pułkownika Bolesława Mościckiego. Funkcję kapelanów wojskowych pełnili w niej: ks. Jan Wojtych (1918-1919), ks. Wincenty Nowicki (1919-1923), ks. Stanisław Remelski (1923-1924), ks. Wincenty Astasiewicz (1924-1925), ks. Wojciech Chojnowski (1925-1937) i ks. Władysław Mąkowski (1937-1939).

Podczas II wojny światowej świątynia uległa częściowemu zniszczeniu, a po wyzwoleniu jej dewastację pogłębił skład zboża i produktów żywnościowych. W 1956 r. władze miejskie Augustowa przekazały budynek do celów katolickich i po remoncie stał się on kościołem pomocniczym parafii pw. Najświętszego Serca Jezusowego. 1 maja 1970 r. bp łomżyński utworzył tu samodzielny ośrodek duszpasterski, a następnie parafię (1 stycznia 1980 r.). Obecnie parafia ta należy do dekanatu pw. Matki Bożej Królowej Polski w Augustowie.

Kościół jest zbudowany w stylu bizantyjskim, na planie prostokąta o wymiarach: 30 m (dł.) x 17 m (szer.), z trójścienną absydą o szerokości 5,80 m i głębokości 6,50 m. Jest on jednokondygnacyjny. Kubatura świątyni wynosi 6140 m³, a powierzchnia użytkowa 640 m². Wieżba dachowa krokwiowa, dach dwuspadowy i zakończony iglicą. Dominantę fasady stanowi 13-metrowa wieża na planie prostokąta. Wykonana z cegły i oparta na konstrukcji stalowej (projekt – Kuźmienko, architekt z Warszawy). W dzwonnicy znajdują się 3 dzwony, które otrzymały imiona św. Antoniego Padewskiego, św. Piotra oraz św. Jana Apostoła.

Ołtarz główny (o wym. 3 m x 1 m) znajduje się w centralnej części świątyni. Wykonany z drewna, z artystycznymi okuciami metalowymi i płaskorzeźbą okalającą mensę ołtarza. Tabernakulum (sześciennie) pancerne, poślaczane, dwuosiove, z rzeźbą kielicha na drzwiczkach. W górnej części, na mensie, zamieszczono płaskorzeźbę Ducha Świętego w postaci gołębicy. Pod nią (na

tle dużego napisu JHS) znajduje się inna, przedstawiająca 12 osób skierowanych ku trzem krzyżom. Wszystko to opatrzone zostało bogatymi złoceniami. W prezbiterium nad wnęką zawieszono duży drewniany dębowy krzyż z figurą konającego Chrystusa (o wym. 2 m x 3 m).

We wnękach kościoła umieszczone zostały obrazy: Jezusa Miłosiernego, św. Jana Chrzyciela, bł. ks. Jerzego Popiełuszki, Matki Bożej Częstochowskiej, św. Ojca Pio i św. Jana Pawła II. Oryginalną formę mają sprzęty liturgiczne: ołtarz, konfesjonały, chrzcielnica, lektorium, świeczniki, w których przeważa bogata ornamentyka roślinna. Są one dziełem artysty Stanisława Olszewskiego. Wykonano je sztuką snycerską z drewna topolowego. Stacje Drogi Krzyżowej (płaskorzeźby) zostały wykonane w gipsie, z dodatkowymi złoceniami (rok powstania 1986).

Na szczególną uwagę w kościele zasługuje kopia obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Jest ona bowiem jedną z dwu wiernych kopii cudownego obrazu, które zostały wykonane przed II wojną światową przez o. Augustyna Jędrzejczyka z Jasnej Góry. Omawiana kopia związana jest dodatkowo z historią I Pułku Ułanów Krechowieckich. Została im bowiem przekazana w okresie międzywojennym w dowód uznania zasług, jakie pułk ten miał wobec Ojczyzny i Kościoła. Pierwotnie kopia ta była zawieszona w kościele garnizonowym w Karłowszczyźnie na Wołyniu. Po wojnie obraz ten został przewieziony do Polski i po wielu przejściach umieszczony w Częstochowie. W 1984 r. paulini przekazali obraz parafii w Augustowie, gdzie przed wielu laty Krechowiacy mieli swoją świątynię. W 1995 r. została wykonana i poświęcona suknia w srebrze z wytlaczanymi wzorami (pierwotna zaginęła).

W kruchcie znajduje się m.in. tablica upamiętniająca szlak bojowy żołnierzy I Pułku Ułanów Krechowieckich im. płk. Bolesława Mościckiego oraz tablica upamiętniająca męczeństwo mieszkańców Ziemi Augustowskiej wywiezionych na Sybir w latach 1940-1941 i ofiar stalinizmu.

Na placu przed świątynią wystawiony został w 1992 roku obelisk ku czci żołnierzy pułku poległych w walce o wolność Polski w wojnach 1915, 1918 i 1920, w kampanii 1939 roku, w szeregach Polski walczącej, w kampanii włoskiej 1944-45 i w walce z okupantem w latach 1939-1945.

Na terenie parafii istnieją dwa domy zakonne Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Najświętszego Serca Jezusa Konającego. Pierwszy dom zakonny istnieje od 1985 roku. Siostry zajmują się prowadzeniem katechizacji, mieszkają przy ul. Konopnickiej 3. Siostry z domu przy ul. Zarzeczce 27 prowadzą przedszkole dla dzieci. W obu tych domach znajdują się kaplice obsługiwane przez kapłanów pracujących w parafii.

Plebania jest dzisiaj dużym, nowoczesnym obiektem, zbudowanym z cegły wypalanej, z dużą ilością drewna w wyposażeniu. Powstała w drugiej połowie XX wieku a jej powierzchnia sięga 900 m². Z drugiej strony kościoła znajduje się niewielki budynek wzniesiony w latach 1993-1994, w części przeznaczony na mieszkanie.

W 1997 r. na terenie parafii mieszkało ok. 6700 katolików, natomiast 2017 r. – ok. 5200 osób. Zamieszkują oni następujące ulice: Armii Krajowej, Elektryczną, Jeziorną, Klonowicę, Klubową, Kolejową, Konopnicką, Leśną, Letniskową, Lipową, 29 Listopada (nr do kanału Bystrego), Pamięci Narodowej, Partyzantów, Piwną, Portową, I Pułku Ułanów Krechowieckich, Robotniczą, Słodową, Sosnową, Szpitalną, Tartaczną, Turystyczną, Tytoniową, Kard. Stefana Wyszyńskiego, Zacisze oraz Zarzecze.

Od chwili erygowania parafii do 2007 r. proboszczem był ks. Antoni Kochański, a następnie ks. Marian Szewczyk (2007-2018) i ks. Jerzy Owsianka (od 2018 r.). Obok proboszcza w parafii pracuje zwykle dwóch wikariuszy. Z parafii pochodzą m.in. ks. Jan Kisłowski, ks. Henryk Mańczuk, ks. Witold Nagórski, ks. Krzysztof Prusko OCD, ks. Mieczysław Sołowiej SJ, ks. Aleksander Suchocki, ks. Sławomir Trzasko OMI, ks. dr Maciej Maciukiewicz, ks. Jacek Wierzbicki OFM, s. Urszula Wielgat OP, s. Janina Wiśniewska OSB, s. Bolesława Dębska RM, s. Jolanta Skamrot FMA.

J. Wiśniewski, *Dzieje osadnictwa w powiecie augustowskim od XV w do końca XVIII wieku*, w: *Studia i materiały do dziejów Pojezierza Augustowskiego*, red. J. Antoniewicz, Białystok 1967, s. 13-294; W. Jemielity, *Parafie Augustowa i okolicy*, Łomża 1989; W. Batura, A. Makowski, J. Szlasyński, *Dzieje Augustowa od założenia miasta do 1945*, Suwałki 1997; Z. Hańczyc, *Dzieje duszpasterstwa w parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w Augustowie od 1970 r. do 1995 r.*, Warszawa 1999 [mps BUSKWW]; W. Guzewicz, *Duszpasterstwo wojskowe na terenie diecezji łomżyńskiej w latach 1918-1939*, „Roczniki Teologiczne” 48(2001), z. 4, s. 163-178; J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Augustowie*, „Martyria” 11(2001), nr 12(127), s. 12, 24; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, red. A. Skowroński i in., Elk 2012, s. 169-171; J. Szlasyński, *Walka o odzyskanie kościoła, obrazu i ustanowienie parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w Augustowie*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski” 13(2013), s. 153-174; W. Guzewicz, *W kręgu dziejów kościołów i parafii dekanatu pw. MB Królowej Polski w Augustowie*, Elk 2016, s. 10-21; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 92.

Augustów (Św. Jana Chrzciciela)

Myśl o utworzeniu parafii na Borkach w Augustowie powstała jeszcze w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Jednak z powodu odmowy władz państwowych zrealizowano ją dopiero w 1990 r. Zakupiono wówczas plac pod budowę kościoła oraz wystarano się o pozwolenie na postawienie świątyni. Zanim jednak doszło do rozpoczęcia budowy kościoła, wybudowano tymczasową kaplicę i powołano przy niej samodzielny ośrodek duszpasterski (23 grudnia 1990 r.). Parafię erygował bp Wojciech Ziemia 29 czerwca 1992 r. Powstała z części parafii pw. Najświętszego Serca Jezusowego i weszła w skład dekanatu augustowskiego pw. św. Bartłomieja.

Prace przy wznoszeniu kościoła parafialnego rozpoczęto w kwietniu 1993 r. Budowę ukończono siedem lat później. Głównym jej autorem był ks. Jan Wróblewski, proboszcz parafii. Kościół poświęcił bp Wojciech Ziemba dnia 18 czerwca 2000 r. Świątynię w stylu współczesnym wybudowano z cegły i elementów betonowych. Jej wymiary wynoszą: 41 m długości, 30 m szerokości i 21 m wysokości wieży, zakończonej krzyżem z blachy ocynkowanej. Wieża posiada trzy dzwony poruszane napędem elektrycznym. Obiekt pokryty jest dwuspadowym dachem z blachy ocynkowanej, elewacja zewnętrzna wykonana została z cegły klinkierowej w kolorze czerwonym, podpiwniczenie zaś z piaskowca.

Kościół ma wewnątrz o układzie trójnawowym z transeptem. W prezbiterium na osi nawy głównej znajduje się tabernakulum, nad którym jest umiejscowiony obraz Jezusa Miłosiernego. W strefie Przenajświętszego Sakramentu znajduje się figura św. Jana Chrzciciela i św. Siostry Faustyny. Ołtarz, na którym jest sprawowana najświętsza ofiara, wykonano z płyt marmurowych. Widnieje na nim mosiężny wizerunek Baranka paschalnego. Na fryzie nawy głównej wykonano sgraffito sceny z życia św. Jana Chrzciciela, nad prezbiterium w jego przedniej części umiejscowiono 4,5 m krzyż z figurą Ukrzyżowanego Pana Jezusa (2 m). W kościele znajdują się dwa ołtarze boczne: jeden z obrazem NMP Nieustającej Pomocy (tutaj ustawiona jest także chrzcielnica), a drugi z obrazem św. Rafała Kalinowskiego. Stacje Drogi Krzyżowej są mosiężne z elementami sgraffito. W każdej ze stacji dołączono odpowiadający jej cytat z Pisma Świętego (wykonane przez artystę Macieja Kauczyńskiego).

W niewielkiej odległości od kościoła parafialnego umiejscowiono pomnik Sybiraków deportowanych z ziemi augustowskiej (2007). W symbolice pomnika, który przedstawia trzy krzyże, zawarta jest głęboka treść teologiczna: w zesłańcach na nieludzką ziemię dokonywała się męka Chrystusa, a utrwalone na pomniku nazwiska są wymownym znakiem cierpiącego w nich Zbawiciela. Drugim obiektem stojącym w bezpośrednim sąsiedztwie kościoła jest grota Matki Bożej. Została ona wybudowana na fundamentach pierwotnej kaplicy i poświęcona w 2001 roku. W środku groty ustawiono figurę Matki Boskiej Niepokalanej.

Na terenie parafii znajduje się kaplica Klęczącego Pana Jezusa. Usytuowana została na (dawnej) rogatce miasta przy drodze do Janówki na skrzyżowaniu ulicy Zygmuntowskiej i Rajgrodzkiej. Początkowo była to kaplica drewniana, zbudowana ok. 1710 r., w czasie panującej na tych terenach dżumy. Następna kaplica stanęła na tym miejscu w latach trzydziestych XIX w., a jej fundatorem i budowniczym był Tomasz Wasilewski, zwany Cimochem. Poświęcenia dokonano na mocy indultu wydanego 9 kwietnia 1871 r. Wewnątrz obiektu znajdowała się drewniana figura klęczącego pod krzyżem Pana Jezusa, sprowadzona z Wilna. Kaplica ta została doszczętnie spalona podczas II wojny światowej. Na jej miejscu w 1955 r. wybudowano nową kaplicę, murowaną, o wymiarach: 13 m długości, 6 m szerokości, 6 m wysokości. Projektował ją Adam Grynkiewicz. Dalsze zmiany w wyglądzie kaplicy nastąpiły w latach siedemdziesiątych

ubiegłego wieku. Namalowano wówczas m.in. obraz Klęczącego Jezusa w Ogrodzie Oliwnym (na ścianie głównej) oraz zamontowano tabernakulum.

Plebania powstała na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Jest to budynek z cegły i elementów betonowych, dwukondygnacyjny, pokryty dachem dwuspadowym. Ma następujące wymiary: długość 38 m, szerokość 10 m, wysokość 11 m. Za kadencji ks. proboszcza Kalinowskiego przy plebanii otwarto Przedszkole Niepubliczne „Beniamin” (lata 2012-2014 jako punkt przedszkolny, a od 2014 r. jako przedszkole).

W 1997 r. parafię tworzyło ok. 5300 katolików, w 2017 r. – ok. 4000 katolików. W jej skład wchodzi trzy miejscowości: Augustów (ulice: Agrestowa, Cicha, Cienista, Czereśniowa, Dąbrowskiego, Dąbrowskiej, Garncarska, Głowackiego, Jabłonowa, Jasna, Konarskiego, Kopernika, Kościuszki, Kwaśna (numery nieparzyste), Lasanek, Łazienna, Malinowa, Mirabelkowa, Młodości, Nadrzeczna (od numeru 52), Nowomiejska (od numeru 35), Orzeszkowej, E. Plater, Plażowa, Porzeczkowa, Rajgrodzka, Rzepakowa, Sadowa, Słoneczna, Spacerowa, Staszica, Szeroka, Śliwkowa, Ukośna, Wiejska, Wilcza, Wiśniowa, Wrzosowa, Zakątek, Złota, Zygmuntowska, Żywiecna oraz Biernatki i Wójtowskie Włoki.

Pierwszym proboszczem był ks. Jan Wróblewski (1992-2004), a następnie ks. Stanisław Wysocki (2004-2009), ks. dr Wojciech Kalinowski (2009-2019) oraz ks. dr Dariusz Brozio (od 2019 r.). W pracy duszpasterskiej proboszczowi pomaga zwykle dwóch wikariuszy. Z terenu parafii pochodzą m.in. ks. Jarosław Dobkowski, ks. Marek Milanowski, ks. Józef Milanowski, ks. dr Cezary Naumowicz, ks. Dariusz Orpik, ks. Jarosław Salikowski, ks. dr Marcin Sieńkowski, ks. Krzysztof Wróblewski, ks. Andrzej Żdanuk, ks. Krzysztof Karbowski, ks. Zbigniew Kamiński, ks. Paweł Zaskowski, ks. Maciej Cieślukowski, ks. Cezary Kościuk, s. Jolanta Milanowska CSFAA oraz s. Ewa Milanowska CSFAA.

M. Szczęsny, *Parafia św. Jana Chrzciciela w Augustowie*, „Martyria” 1992, nr 11, s. 5, 11; *Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie*, red. J.W. Czartoszewski, J.M. Dołęga, „Episteme” 2(1999); J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii – św. Jana Chrzciciela w Augustowie*, „Martyria” 2000, nr 6, s. 12; J. Sikora, *Konsekracja kościoła św. Jana Chrzciciela w Augustowie*, „Martyria” 2000, nr 6-7, s. 15; *Pomnik Sybiraków w Augustowie*, „Martyria” 2007, nr 7-8, s. 5; J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii – św. Jana Chrzciciela w Augustowie*, „Martyria” 2010, nr 1, s. 10, 24; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, red. A. Skowroński i in., *Elk* 2012, s. 166-168; W. Guzewicz, *Nasza historia. Studium administracyjno-historyczne parafii i kościołów dekanatu pw. św. Bartłomieja w Augustowie*, *Elk* 2016; s. 11-18; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], *Elk* 2017, s. 96; C. Kościuk, *Historia parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Augustowie w latach 1990/1992-2017*, Olsztyn 2019 [BUWM].

Augustów (Świętej Rodziny)

Jan Paweł II ogłosił rok 1994 Rokiem Rodziny i z tej racji powstająca wówczas parafia w Augustowie (os. Wypusty) przyjęła tytuł Świętej Rodziny. Głównym jej inicjatorem i organizatorem byli ks. Czesław Domel, proboszcz parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Augustowie, oraz ks. Stanisław Wroński, nowo mianowany proboszcz parafii Świętej Rodziny. To dzięki nim został zakupiony plac o powierzchni 4215 m², przeprowadzono badania gruntu, wzniesiono tymczasową kaplicę i zorganizowano plebanię (początkowo mieściła się w bloku mieszkalnym). Ważnym wydarzeniem w parafii było poświęcenie i postawienie krzyża na placu budowy nowej kaplicy (2 października 1994 r.), erygowanie parafii (24 grudnia 1994 r., została ona wyodrębniona z terenów parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Augustowie) oraz poświęcenie świątyni i konsekracja ołtarza (27 października 2019 r.). Parafia należy do dekanatu pw. Matki Bożej Królowej Polski w Augustowie.

Pierwsze nabożeństwa w nowo powstałej parafii odbywały się pod krzyżem, na wolnym powietrzu. Później zaczęto wznosić tu tymczasową kaplicę. Budowa jej trwała niespełna dwa miesiące. Wybudowano ją na planie pięciokąta, z drewna. Był to obiekt o powierzchni użytkowej ok. 400 m², o dachu dwuspadowym, z wieżyczką. W 2012 r. kaplica ta została przekazana parafii pw. św. Jana Pawła II w Ełku. W 2004 r. rozpoczęto budowę nowego kościoła, w 2008 r. wmurowano kamień węgielny, a w 2012 (7 czerwca) odprawiono w niej pierwszą Mszę św. Projekt świątyni wykonała architekt Ewa Golińska, inspektorem budowy zaś został dr Krzysztof Chmielewski.

Kościół jest utrzymany w stylu neoklasycystycznym; jest to obiekt trójnawowy, wybudowany na rzucie ośmiokąta, ze znacznie wysuniętą ku południu częścią nawy głównej – fasadą. Świątynia wsparta na wylewanym fundamencie, murowana z cegły, elewacje wraz z wieżą w całości ozdobione jasną cegłą klinkierową. Całość budynku pokryta jest dwuspadowym dachem obitym blachą. Całkowita długość kościoła wynosi 40 m, szerokość 25 m, wysokość do sklepienia 11 m, wieża 30 m, kubatura ok. 11 000 m³, a powierzchnia użytkowa 1000 m². Kościół może pomieścić jednorazowo ok. 700 osób.

Wnętrze kościoła zaprojektowała Joanna Szymańska z Grodziska Mazowieckiego. Z jej pracowania pochodzi m.in. ołtarz główny (a w nim figury: Świętej Rodziny, św. Anny i św. Joachima) oraz stacje Drogi Krzyżowej. Poniżej wspomnianego tryptyku umiejscowiono tabernakulum. Obrazy znajdujące się w kościele, tj. Ostatniej Wieczerzy, św. Jana Pawła II, Miłosierdzia Bożego, św. Aniołów Stróżów, św. Krzysztofa – malowała s. Salomea Parzych z Krakowa. Prace stolarskie – całego prezbiterium z ołtarzem, lektorium i chrzcielnicą wykonywał Jan Szarowicz z Augustowa. Z kolei elementy w kamieniu i marmurze (ołtarz, kropielnice, tablice pamiątkowe) wykonał Jarosław Kuncewicz z Augustowa. Żyrandole i zestaw liturgiczny na prezbiterium pochodzą z pracowni metali szlachetnych w Krakowie. Organy 21-

głosowe – w pełni koncertowe – zostały sprowadzone z Niemiec i złożone przez firmę Krzysztofa Grygorowicza.

Plebania została wybudowana w latach 2005-2006 na placu przy ul. Storczykowej. Budynek o powierzchni ok. 400 m², trójkondygnacyjny, murowany.

W 1997 r. i w 2017 r. liczbę parafian podawano na ok. 5 tys. osób. W skład parafii wchodzi osiedle Wypusty wraz z przylegającymi ulicami: Arnikową, Bagienną, Białostocką, Bluszczową, Bobrową, Brzostowskiego, Chabrową, Chreptowicza (nr. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 19, 21, 23, 25), Gorczykową, Grzybieniową, Hożą (nr 2), Jarzębinową, Kalinową, Konwaliową, Koński Rynek, Korczakowskiego, Krecią, Liliową, Mazurską, Miętową, Mickiewicza (nr. 17, 19, 21, 23, 25), Miłkową, Mokną, Norwida (nr 2, 4, 6), Obrońców Westerplatte (nr. 1, 1a, 1b, 3, 5, 7, 9), Obuwnika, Osiedlową (nr. 2a, 3, 4, 5, 6, 7), Pełnikową, Prądzińskiego, Rosiczkową, Rucianą, Rumiankową, Rysią, Sasanokową, Słowackiego, Stokrotki, Storczykową, Sucharskiego (nr. 2, 4, 6, 12, 14, 3, 5, 7, 9, 11), Targową, Torfową, Widłakową, Wspólną, Wojska Polskiego (nr 53), Wspólną, Wypusty, Zawilcową i Ziołową.

Pierwszym proboszczem parafii był ks. Stanisław Wroński (1994-2019), a po nim ks. dr Marek Janowski (od 2019 r.). Oprócz proboszcza w parafii pracują także inni księża, w tym wikariusze, rezydenci oraz kapłani emeryci. Z terenu parafii pochodzą m.in.: ks. Marian Miklaszewski, ks. Jerzy Karpiński, ks. Andrzej Godlewski, ks. Krzysztof Walendziuk, ks. Sławomir Kudrawiec, ks. dr Marcin Oleksy, ks. Michał Tokarzewski, ks. Marcin Jasiński, o. Adam Wyszynski OP i o. Szymon Popławski OP.

M. Szczęsny, *Augustów – „kędy zapal tworzy cudy”*, „Martyria” 1995, nr 2, s. 18; *Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie*, red. J.W. Czartoszewski, J.M. Dołęga, „Episteme” 2(1999); J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii Augustów – Świętej Rodziny*, „Martyria” 2000, nr 1, s. 12; *W służbie Bogu i ludziom. Ks. Czesław Jakub Domel (1932-2004)*, red. W. Guzewicz, „Episteme” 41(2005); S. Wroński, *Nowa świątynia w Augustowie*, „Martyria” 2012, nr 7-8, s. 23; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, red. A. Skowroński i in., *Elk* 2012, s. 178-180; J. Sikora, *Z wizytą w parafii: Parafia pw. Świętej Rodziny w Augustowie*, „Martyria” 2014, nr 6, s. 11, 24; W. Guzewicz, *W kręgu dziejów kościołów i parafii dekanatu pw. MB Królowej Polski w Augustowie*, *Elk* 2016, s. 29-36; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], *Elk* 2017, s. 97.

Augustów (Miłosierdzia Bożego)

Najmłodszą, jak dotychczas parafią w Augustowie, jest parafia pw. Miłosierdzia Bożego, którą zainicjowano 1 lipca 1995 roku (dekretom bpa elckiego Wojciecha Ziemby z dnia 28 czerwca 1995 r.) jako samodzielny ośrodek duszpasterski, obejmujący dzielnicę Limanowskiego, bardziej znaną pod nazwą „Baraki”. Kanonicznie parafię erygowano 3 czerwca 2000 r. Terytorialnie para-

fia powstała z części parafii Najświętszego Serca Jezusowego i weszła ona w skład dekanatu pw. Matki Bożej Królowej Polski w Augustowie.

Od początku istnienia ośrodka wierni gromadzili się na Msze św. w tymczasowej małej kaplicy, która powstała na bazie starego, drewnianego domku przy ulicy Kozi Rynek, udostępnionego przez jedną z parafianek. Kaplica spełniała swoją rolę do maja 2000 r. W sierpniu 1998 r. rozpoczęto budowę nowego kościoła, a już na Boże Narodzenie 1999 r. odprawiono w nim pierwszą Mszę św. W tym też dniu wmurowano w kościele kamień węgielny, poświęcony rok wcześniej przez papieża Jana Pawła II w czasie jego pobytu w diecezji elckiej. Uroczystość poświęcenia kościoła i konsekracji ołtarza miała miejsce 21 czerwca 2015 r.

Kościół zbudowano z suporeksu. Jest on jednonawowy na podstawie krzyża greckiego, z wieżą umieszczoną nad wejściem głównym o wysokości ok. 25 m (a na niej krzyż wykonany z drewna modrzewiowego o wysokości 10 m) oraz zakrystią od strony wschodniej. Posiada następujące wymiary: długość – 25 m, szerokość – 25 m, wysokość – 14 m i powierzchnię użytkową ok. 370 m². Nawę główną nakryto dachem dwuspadowym, tak samo jak kaplicę. Zakrystia wraz z plebanią ma dach wielospadowy z blachy. W wieży znajduje się dzwon o wadze 500 kg.

Na ścianie prezbiterium znajduje się obraz Jezusa Miłosiernego, osadzony w artystycznie rzeźbionej, owalnej, połączanej, drewnianej ramie, która przedstawia w oryginalny sposób prawdę o Bożym Miłosierdziu. Poniżej tabernakulum jednodrzwiżkowe. Ołtarz soborowy – wykonany z marmuru (podobnie ambonka). Ołtarz boczny poświęcony został Matce Bożej Ostrobramskiej i św. Siostrze Faustynie Kowalskiej. Naprzeciw ołtarza głównego znajduje się chór muzyczny o betonowej balustradzie i drewnianym parapecie. W głębi widoczne są organy elektroniczne oraz prospekt piszczalkowy, który spełnia rolę dekoracyjną (umieszczone w nim głośniki ładnie rozprowadzają dźwięk). Nad prospektem piszczalkowym znajduje się oculus (rozeta), w którym umieszczono wykonany z kolorowego szkła witraż przedstawiający Ducha Świętego. Ściany kościoła zdobią m.in. rzeźbione w drewnie stacje Drogi Krzyżowej. Prawie wszystkie elementy wystroju kościoła zaprojektował artysta plastyk Maciej Kałczyński z Krakowa.

Pierwsza plebania była integralnie złączona z kościołem (umiejscowiona od strony wschodniej), całkowicie podpiwniczona, piętrowa. Jej powierzchnia użytkowa wynosiła 81 m². Za ks. proboszcza Brodziaka przystąpiono do wzniesienia nowej plebanii (murowanej), umiejscowionej w niedalekim sąsiedztwie od kościoła (do dziś trwają prace wykończeniowe).

W 1997 r. liczbę parafian podawano na ok. 1800 osób, natomiast w 2017 r. – 1400 osób. Zamieszkują oni następujące ulice: Bystrą, Flisaków, Gajową, Grzybową, Jaćwieską, Kanałową, Koszarką, Krótką, Kozi Rynek, Lelewela, Ludową, Limanowskiego, Myśliwską, Perstuńską, Proletariacką, Retmańską,

Sarnią, Saperów, Stawy, Straży Leśnej, pl. ks. Bolesława Szkiłądzia, Śluzową, Ustronie, Waryńskiego oraz Wiklinową.

Od momentu powołania ośrodka i parafii do 2015 r. funkcję rządcy pełnił ks. Witold Tadeusz Bączyk, a po nim ks. dr Waldemar Brodziak (od 2015 r.). Z terenu parafii pochodzą m.in. ks. Piotr Bondziul, o. Dariusz Cichor OSPPE, ks. Sławomir Remba oraz o. Karol Michalski CPPS.

J. Sikora, *W ośrodku duszpasterskim pw. Miłosierdzia Bożego w Augustowie*, „Martyria” 1998, nr 11, s. 12, 24; *Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie*, red. J.W. Czartoszewski, J.M. Dołęga, „Episteme” 2(1999); S. Suszyńska, *Pierwsza pasterka w nowym kościele w Augustowie*, „Martyria” 2000, nr 2, s. 13; *W służbie Bogu i ludziom. Ks. Czesław Jakub Domel (1932-2004)*, red. W. Guzewicz, „Episteme” 41(2005); *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, red. A. Skowroński i in., Elk 2012, s. 172-173; J. Sikora, *Z wizytą w parafii Miłosierdzia Bożego w Augustowie*, „Martyria” 2013, nr 4, s. 10, 24; W. Guzewicz, *W kręgu dziejów kościołów i parafii dekanatu pw. MB Królowej Polski w Augustowie*, Elk 2016, s. 22-28; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 93.

* * *

Churches and Parishes of the Diocese of Elk (Part 1)

Summary

The article presents the parishes and churches of Of the Sacred Heart of Jesus, Our Lady of Częstochowa, Saint John the Baptist, Holy Family and Divine Mercy in Augustów.

Keywords: Augustów, Diocese of Elk, Catholic Church.

Bibliografia

- Architektura sakralna. Powiat augustowski, sejneński, suwalski*, oprc. J. Kotyńska-Stetkiewicz, G. Ryżewski, Białystok 2005.
- Batura W., Makowski A., Szlaszyński J., *Dzieje Augustowa od założenia miasta do 1945*, Suwałki 1997.
- Guzewicz W., *Duchowieństwo diecezji łomżyńskiej w II Rzeczypospolitej*, Lublin 2003.
- Guzewicz W., *Duszpasterstwo wojskowe na terenie diecezji łomżyńskiej w latach 1918-1939*, „Roczniki Teologiczne” 48(2001), z. 4, s. 163-178.
- Guzewicz W., *Katalog duchowieństwa diecezji elckiej. Zmiany administracyjno-personalne w latach 1992-2017*, Elk 2018.
- Guzewicz W., *Nasza historia. Studium administracyjno-historyczne parafii i kościołów dekanatu pw. św. Bartłomieja w Augustowie*, Elk 2016.
- Guzewicz W., *W kręgu dziejów kościołów i parafii dekanatu pw. MB Królowej Polski w Augustowie*, Elk 2016.

- Guzewicz W., *Ruch katolicko-społeczny na terenie diecezji łomżyńskiej w okresie XX-lecia międzywojennego*, Ełk 2006.
- Guzewicz W., *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji elckiej w latach 1992-2017*, Olsztyn 2021.
- Jemielity W., *Parafie Augustowa i okolicy*, Łomża 1989.
- Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, red. A. Skowroński i in., Ełk 2012.
- Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Ełk 2017.
- Szlaszyński J., *Walka o odzyskanie kościoła, obrazu i ustanowienie parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w Augustowie*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski” 13(2013), s. 153-174.
- W służbie Bogu i ludziom. Ks. Czesław Jakub Domel (1932-2004)*, red. W. Guzewicz, „Episteme” 41(2005).
- Wiśniewski J., *Dzieje osadnictwa w powiecie augustowskim od XV w do końca XVIII wieku*, w: *Studia i materiały do dziejów Pojezierza Augustowskiego*, red. J. Antoniewicz, Białystok 1967, s. 13-294.
- Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie*, red. J.W. Czartoszewski, J.M. Dołęga, „Episteme” 2(1999).